

PIRIMQUL QODIROV “AVLODLAR DOVONI” ASARLARINING LINGVO-POETIK XUSUSIYATLARI

Boboyorova Dilnavoz

Navoiy davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Pirimqul Qodirovning “Avlodlar dovoni” asarida qoʻllangan onomastik birliklar va ularda antroponimlarning oʻrganilish usullari. Asarda pok sevgi, insoniy mehr-u muhabbat, shavq-u shijoat tarixiy qahramonlar qiyofasida yorqin aks ettirilgan. “Avlodlar dovoni” romanida Pirimqul Qodirov Humoyunning sulolani mustahkamlash yoʻlidagi mashaqqatli, sinoatli faoliyatini nozik tasvirlaydi. “Avlodlar dovoni” romanida Pirimqul Qodirov Humoyunning sulolani mustahkamlash yoʻlidagi mashaqqatli, sinoatli faoliyatini nozik tasvirlaydi. U ogʻalari oʻrtasidagi nizolarni oqilona hal etishga harakat qilsa-da, amalda buning uddasidan chiqishga qiynaladi. Yozuvchi Humoyunning otasi qurgan saltanat poydevorini mustahkamlash borasidagi faoliyatini xolis tasvirlab, keyingi bosqich — sulolani jahon tamadduni eʼtirofiga sazovor qilgan Akbarshoh taqdiriga urgʻu beradi. Akbar ruhida, qalbida hind yurtiga muhabbat nihoyatda kuchli. U islohotchi sifatida dinlararo mutanosib nuqtalarni aniqlab, hayotga joriy qiladi. Ushbu maqolada “Avlodlar dovoni” asari haqida fikr yuritilgan.

Kalit soʻzlar: Pirimqul Qodirov, “Avlodlar dovoni” asari, antroponimlar.

Аннотация: Ономастические единицы, использованные в произведении Пиримкула Кадырова «Авлодлар Довани», и методы изучения антропонимов в них ярко отражаются в образе исторических героев. В романе «Авлодлар Довани» Пиримкул Кадыров деликатно описывает кропотливую и кропотливую работу Хумаюна по укреплению династии. Хотя он и пытается рационально решать споры между своими лордами, на практике ему это удастся с трудом. Писатель беспристрастно описывает деятельность Хумаюна по укреплению фундамента царства, построенного его отцом, и подчеркивает судьбу победившего Акбар-шаха. следующий этап династии дает признание мировой цивилизации. В душе Акбара, в его сердце чрезвычайно сильна любовь к индийской стране. Как реформатор, он определяет и реализует точки межрелигиозной гармонии. В данной статье рассматривается произведение «Смена поколений».

Ключевые слова: Пиримкул Кадыров, произведение «Авлодлар довани», антропонимы.

Annotation: Onomastic units used in Pirimkul Kadyrov's work "Avlodlar Dovani" and methods of learning anthroponyms in them. Pure love, human affection, passion and enthusiasm are vividly reflected in the image of historical heroes. In the

novel "Avlodlar Dovani" Pirimkul Kadirov delicately describes Humayun's painstaking and painstaking work on strengthening the dynasty. Although he tries to rationally solve the disputes between his lords, he has a hard time doing it in practice. The writer impartially describes Humayun's activities to strengthen the foundation of the kingdom built by his father, and emphasizes the fate of Akbar Shah, who won the next stage of the dynasty the recognition of world civilization. In Akbar's soul, in his heart, love for the Indian country is extremely strong. As a reformer, he identifies and implements interreligious points of harmony. This article discusses the work "Passage of Generations".

Key words: Pirimkul Kadyrov, work "Avlodlar dovani", anthroponyms.

Hozirgi kunda mamlakatimizda chuqur, keng qamrovli iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy islohotlar amalga oshirilmoqda. Jamiyat ma'naviy yuksalish va yangilanish sari Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimov birinchi chaqiriq, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining XVI sessiyasidagi nutqida, «Erkin fuqaro ma'naviyatini, ozod shaxsni shakllantirish masalasi oldimizda turgan eng dolzarb va imkoniyatlariga tayanadigan, atrofida sodir bilayotgan voqea bilan yondashadigan, ayni zamonda shaxsiy manfaatlarini mamlakat va xalq, manfaatlari bilan uyg'un holda ko'radigan er yaxshi anglab olishimiz kerakki, hayotimizning boshqa sohalaridagi ahvol, amalga oshirilayotgan islohotlarimizning samaradorligi avvalo xalq, ma'naviyatining tiklanishi, boy tarixiy merosimizning keng o'rganilishi, an'analarimizning saqlanishi madaniyat va san'at, fan va ta'lim rivoji bilan uzviy bog'liqdir», Respublikamiz hukumati tomonidan mustaqillikning ilk yillaridanoq, jismonan sog'lom, ma'nan yetuk shaxs yaratishga e'tibor berila boshlandi. Bu boradagi ishlarni aniq, maqsadli amalga oshirish uchun davlat ahamiyatiga molik dasturlar, rejalar ishlab chiqildi. Shu maqsadda tariximiz va unga bog'liq bo'lgan ko'plab sohalarga qiziqish kuchaydi. Onomastika sohasi ana s sohalardan biri hisoblanadi. Onomastika – yunoncha ma'noni bildiradi.

Hozirgi vaqtda bu termin ikki ma'noda qo'llaniladi:

1. Ma'lum bir til, xalq tarkibida qo'llangan barcha
2. Atoqli otlar, ularning shakllanishi va o'ziga xos xususiyatlarini o'rganuvchi tilshunoslik sohasi XX asrning 60-70-yillarida o'zbek tilshunosligida bir qator ilmiy yo'nalishlar paydo bo'ldi. Masalan: eksperimental fonetika (uslubshunoslik), nutq madaniyati, ijtimoiy tilshunoslik (sotsiolingvistika), areal lingvistika, lingvostatistika kabilar. O'zbek onomastikasi ham o'sha davrlarda vujudga kelgan tilshunoslikning yangi sohalaridan biri sanaladi.

O'zbek onomastikasi (nomshunosligi) o'tgan asrning ikkinchi yarmidan boshlab tilshunoslikning eng rivojlangan sohalaridan biriga aylandi. O'zbek nomshunosligi bo'yicha olib borilgan keng ko'lamlı tadqiqotlar o'zbek onomastikasi s

lugʻatlar, koʻp sonli ilmiy maqolalar, nomzodlik va doktorlik dissertatsiyalari bilan boyitdi Shulardan biri boʻlgan nazariy onomastika til va nutqdagi, adabiy va dialektal sohalarga tegishli atoqli nomlarning paydo boʻlishi, ularning nominatsiya (nomlanish) asoslari, rivojlanishi, shu jarayondagi turli xil oʻzgarishlari, onomastik birliklarning nutqda qoʻllanilishi, muayyan hudud va tillarda tarqalishi hamda onomastik birliklarning tarkibiy tuzilishin atoqli nomlarni tadqiq etish alohida muammo boʻlib, bu badiiy onomastika yoki onomapoetikaningasosiy vazifasidir. Onomastika, shuningdek, tilshunoslikning qiyosiy struktur, genetik, areal, onomastik xaritalashtirish nomlarning fonetik, morfologik, derivatsion (yasalish, shakllanish), semantik, etimologik kabi jihatlarini ham oʻrganadi. Tildagi atoqli nom (ot)larning xilma olimlarining diqqatini oʻziga jalb etib kelmoqda. Masalan, qadimgi yunon olimlari Aristotel, Demokrit, Geraklitning asarlarida ham atoqli otlarning xususiyatlari haqida fikr bildirilgan edi. Oʻzbek tilshunosligida onomastika oʻtgan asr boshlandi. Aslida ajdodlarimiz bu soha bilan qadimdan shugʻullanib kelishgan Mahmud Qoshgʻariy, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi allomalarimiz bu soha anchagina tajribali qalam tebratganl (nomshunoslik) sohasi bilan shugʻullanganlar qatorida E. Begmatov, S.Qorayev, T.Nafasov, T.Enazarov kabi olimlarimiz sezilarli yutuqlarga erishdilar. Nomshunoslik sohasi orqali xalqlarning turmu maʼlumot olish imkoniga ega boʻldik. Oʻzbek adiblari ham oʻz asarlarida bu sohaning qoʻllanilishi katta ahamiyat kasb etdi. Adiblar asarlarida qoʻllagan onomastik birliklar orqali oʻz maqsadlari va asar mohiyatini ochib berishda katta koʻmakchi boʻldi.

“Avlodlar dovoni” asarida antroponimlar tasniflash asosida, asarda 400 ga yaqin antroponimlar yaʼni kishi ismlari borligini koʻrishimiz mumkin. Asarda koʻplab ismlarning maʼnosi bilan tanishar ekansiz, ularning mos tushishiga guvoh boʻlamiz. Asarda Bobur Mirzo va uning atrofida joylashgan obrazlar orqali asar mohiyatini tushunib yetamiz. Oʻzbek onomastikasi (nomshunosligi) oʻtgan asrning ikkinchi yarmidan boshlab tilshunoslikning eng rivojlangan sohalaridan biriga aylandi. Oʻzbek nomshunosligi boʻyicha olib borilgan keng koʻlamli tadqiqotlar oʻzbek onomastikasi sohasini bir qator monografiyalar, risolalar, izohli lugʻatlar, koʻp sonli ilmiy maqolalar, nomzodlik va doktorlik dissertatsiyalari bilan boyitdi Shulardan biri boʻlgan nazariy onomastika til va nutqdagi, adabiy va dialektal sohalarga tegishli omlarning paydo boʻlishi, ularning nominatsiya (nomlanish) asoslari, rivojlanishi, shu jarayondagi turli xil oʻzgarishlari, onomastik birliklarning nutqda qoʻllanilishi, muayyan hudud va tillarda tarqalishi hamda onomastik birliklarning tarkibiy tuzilishini oʻrganadi. Badiiy matnlardagi atoqli nomlarni tadqiq etish alohida muammo boʻlib, bu badiiy onomastika yoki onomapoetikaningasosiy vazifasidir.

Onomastika, shuningdek, tilshunoslikning qiyosiy struktur, genetik, areal, onomastik xaritalashtirish va boshqa usullarini qoʻllagan holda, atoqli nomlarning fonetik, morfologik, derivatsion (yasalish, shakllanish), semantik, etimologik kabi

Tildagi atoqli nom (ot)larning xilma-xil xususiyatlari juda qadimgi davrlardan buyon tur olimlarining diqqatini o'ziga jalb etib kelmoqda. Masalan, qadimgi yunon olimlari Aristotel, Demokrit, Geraklitning asarlarida ham atoqli otlarning xususiyatlari haqida fikr O'zbek tilshunosligida onomastika o'tgan asrning ikkinchi yarmidan jadal sur'atlar bilan rivojlana boshlandi. Aslida ajdodlarimiz bu soha bilan qadimdan shug'ullanib kelishgan Mahmud Qoshg'ariy, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi allomalarimiz bu soha anchagina tajribali qalam tebratganlar. O'tagn asrning 50-60 yillarida mamlakatimizda onomastika (nomshunoslik) sohasi bilan shug'ullanganlar qatorida E. Begmatov, S.Qorayev, T.Nafasov, T.Enazarov kabi olimlarimiz sezilarli yutuqlarga erishdilar. Nomshunoslik sohasi orqali xalqlarning turmush darajasi, urf-odatlar va o'tmishlari haqida ma'lumot olish imkoniga ega bo'ldik. O'zbek adiblari ham o'z asarlarida bu sohaning qo'llanilishi katta ahamiyat kasb etdi. Adiblar asarlarida qo'llagan onomastik birliklar orqali o'z maqsadlari va atini ochib berishda katta ko'makchi bo'ldi.

“Avlodlar dovoni” asarida antroponimlar tasniflash asosida, asarda 400 ga yaqin antroponimlar ya'ni kishi ismlari borligini ko'rishimiz mumkin. Asarda ko'plab ismlarning ma'nosi bilan ma'nosi asardagi obraz vakillarining harakter xususiyatlariga ko'plab mos tushishiga guvoh bo'lamiz. Asarda Bobur Mirzo va uning atrofida joylashgan obrazlar orqali asar mohiyatini tushunib yetamiz.

Hozirgi zamon o'zbek tilshunosligidagi kam o'rganilgan muammolardan biri – Pirimqul Qodirov “Avlodlar davoni” romanida o'zlashgan qatlam so'zlarning qo'llanilishi, uning ma'nosi, tarkibi kabi jihatlarini yoritishni maqsad qildik.

O'zbek tili o'tmishda bir qator qardosh bo'lmagan boshqa tizimdagi tillar bilan ham aloqada bo'lgan. Bunday tillar fors-tojik va arab tillaridir. O'rta Osiyoda arablar hukmronligi davrida o'zbek-arab tillari aloqasi yuzaga keldi. Bu davrda arab tili davlat va din tili, fan va rasmiy yozishmalar tili sifatida keng tarqaldi.

Biz Pirimqul Qodirovning “Avlodlar davoni” romanida o'zlashgan qatlam so'zlarning qo'llanilishi tahlil qilamiz. Dahriy (arabcha; asriy; materialist, xudosiz, ateist) – dunyo hodisalarini tabiat qonunlaridan deb biluvchi, oxiratga ishonmaydigan kishi. Sadr (arabcha-. yuqori o'rin, oliy mansab; ibtido; birinchi misra) – vaqf va din ishlari bilan shug'ullanuvchi amaldor. Javzo (arabcha; katta) – o'n ikki burjning biri, Saraton va Savr burjlari o'rtasida joylashgan. Shamsiya yil hisobida uchinchi oyning arabcha nomi (22-may-21-iyun kunlariga to'g'ri keladi). Mirrix (arabcha) – Mars sayyorasi. Qadimgi munajjimlar uni urush va xunrezliklar sababchisi deb hisoblaganlar. Majusiy (arabcha) – otashparast. Otashparastlik diniga mansub kishi; otashparast. Botin (arabcha) – ich, ichki; yashirin, maxfiy. Chuqur, qalb, ko'ngil. Tavof (arabcha) – (biror narsaning) atrofida yurish, aylanish.

1) haj va umra marosimlari tarkibiga kiruvchi, Ka'ba atrofida aylanishdan iborat jarayon (umra qiluvchilar bir marta, hajga kelganlar 3 marta tavof amalini ado etadilar);

2) muqaddas, tabarruk deb hisoblangan kimsa, narsa, joy atrofmi ziyorat qilmoq. Samur (arabcha) – suvsar. Samur po‘stin — suvsar terisidan tikilgan po‘stin. Xafaqon (arabcha) – yurak urishi, dukullashi. Mungli, g‘amgin, xafahol Xafaqon bo‘lmoq. 1) diqqat bo‘lmoq, siqilmoq; xunob bo‘lmoq. Qabo (arabcha) – ustki kiyim, chakmon. Uzun va keng ustki kiyim. Afyun (arabcha) – qora dori.

1) ko‘knorning dumbul boshog‘idan olib quritilgan shira (qora dori, taryak ko‘rinishida, kayf qilish uchun, tibbiyotda esa narkotik modda sifatida ishlatiladi); 2) (ko‘chma) kishi ongini zaharlaydigan narsaga nisbat beriladi. Mashvarat (arabcha) – Kengash, ko‘rsatma; yo‘l-yo‘riq; maslahatlashish. Rutubat (arabcha) – namlik, zaxlik. Biror narsadagi namlik, zaxlik. 1

1)Toqi (arabcha: gumbaz, qubba, arka) – oq tol g‘o‘lalaridan bir tomoni yassi, ikkinchi tomoni do‘ng qilib tayyorlanadigan, imoratning to‘sinlari ustiga zich qilib ko‘ndalang teriladigan katta tayoqcha yoki hasa;

2) bekor yotmoq (ko‘chma ma’noda),

3) qorovullarning shaqildog‘i;

4) ko‘ylakning yelka qismiga ichidan qo‘yilgan astar (bu yerda shu ma’noda). Xiroj (arabcha) – chiqarish; yer solig‘i. Yaqin va O‘rta Sharq mamlakatlarida, jumladan, O‘rta Osiyoda o‘rta asrlar va yangi davrda davlat tomonidan undirilgan yer solig‘i (7-asrda arablar tomonidan joriy qilingan). Jizya, juzya (arabcha) – jon solig‘i; yer solig‘i. O‘rta Osiyo xonliklarida musulmon bo‘lmagan fuqarolarning, asosan yerli yahudiylarning mulkidan m ma‘lum ulush miqdorida olingan soliq. Shafolat (arabcha) – tarafini olish, (birov uchun) vositachilik. Martabasi va hurmati yuqori kishi tomonidan o‘zidan past kishilarni, beva-bechoralarni qo‘llab-quvvatlash, ularga nisbatan homiylik, yaxshilik. Aqrab (arabcha; katta) – o‘n ikki burjning biri. Mezon va Qavs burjlari o‘rtasida joylashgan. Shamsiya yil hisobida sakkizinchi oyning arabcha nomi (22-oktyabr – 21-noyabr kunlariga to‘g‘ri keladi). Dalv — (arabcha; chelak; mesh) – o‘n ikki burjning bin, Jadiy va Hut burjlari o‘rtasida joylashgan. Shamsiya yil hisobida o‘n birinchi oyning arabcha nomi (22-yanvar – 22-fevral davriga to‘g‘ri keladi). Ma‘jun (arabcha) – dorivor aralashma; o‘simliklardan olinadigan, tarkibida giyohvand modda bo‘lgan aralashma. Turli ziravorlarga afyun qo‘shib tayyorlangan va quvvat, darmon beradigan dori. Nuqs (arabcha) – yetishmovchilik; kamayish; nuqson, kamchilik. Saraton (arabcha) – qisqichbaqa. O‘n ikki burjning biri, Javzo va Asad burjlari o‘rtasida joylashgan. Saraton o‘rta kengliklarda kuz, qish va erta bahorda ko‘rinadi. Shamsiya yil hisobida to‘rtinchi oyning arabcha nomi (22-iyun – 21-iyul davriga to‘g‘ri keladi). Istifoda (arabcha) – foydalanish; foyda olish; ishlatish. Istifoda qilmoq –foydalanmoq, qolsam oq, ishlatmoq. Savr (arabcha buqa, ho‘kiz) – o‘n ikki burjning biri. Hamal va javzo burjlari o‘rtasida joylashgan. Shamsiya yil hisobida ikkinchi oyning arabcha nomi (22-aprel-21-may davriga to‘g‘ri keladi). Savrning o‘rtasi – 7-8-mayga to‘g‘ri keladi. Qavs (arabcha: o‘q-yoy burji) – o‘n ikki burjning

biri, Aqrab va Jad(i)y burjlari o'rtasida joylashgan. Shamsiya yil hisobida to'qqizinchi oyning arabcha nomi (22-noyabr-21-dekabr orasidagi davrga to'g'ri keladi). Yo bo'lsa muyassar kishiga ilm ila ho'l. Yo topsa kishi saltanat avjida kamol. Yo oshiftae bo'lsa ko'rub husn-u jam ol Yo bo'lsa tamom o'zligidin forig'bol. Munshiy (arabcha) – asoschi, yaratuvchi; qumvchi; muallif, tuzuvchi, yozuvchi. Saroyda yozuv ishlarini olib boradigan kotib. Tavr (arabcha) – bosqich; holat; surat, hol, tarz, yo'sin; odat, qiliq, yurish-turish. Shar'iy (arabcha: shariatga (diniy qoidaga) tegishli, mansub) — shariat aqidalan, qonunqoidalariga mos keladigan; shariatga ko'ra qonuniy. Iona (arabcha) – yordam, ko'mak. Moddiy yordam, nafaqa. Murid (arabcha) – izdosh, ergashuvchi, shogird; so'fiylar shogirdi din. Piryoki eshon (murshid) ga qo'l berib, so'fiylik yo'liga kirgan shaxs. Tujjor (arabcha) – «toj in ko'p savdogarlar, tijoratchilar. Fatvo (arabcha) – muftining hukmi, qarori; tushuntirish, izoh. Shariat, din qonunqoidalari asosida ruhoniylar (mufti, shayxulislom, qozi) tomonidan biror diniy, huquqiy, siyosiy hamda ijtimoiy masala yuzasidan chiqariladigan hukm, qaror, izoh yoki biror ishning shariat nuqtai nazaridan amalga oshirish mumkinligi haqidagi ko'rsatma, buyruq. Dahriy (arabcha) – asriy; materialist, xudosiz, ateist. 1) Dunyo hodisalarini tabiat qonunlaridan deb biluvchi, oxiratga ishonuvchi kishi; materialist. Lohas (arabcha) – harsillovchi, halloslovchi, nafasi qaytuvchi; bo'shashgan, lanj. Azroil (arabcha) – Islom dinida to'rt bosh farishtadan bin, jon oluvchi farishta. «Vaqoi'» (arabcha: voqealar, hodisalar) – «Boburnoma»ning muallif tomonidan nomlanishi.

Asarda keltirilgan undalmalarning izohini quyidagi misollar orqali ko'rish mumkin:-Ayting, hazrat begim, jon qulog'im bilan eshitgaymen!

Bu yerda undalma hazrat begim bo'lib, Xonzodabegim, ya'ni Zahiriddin Muhammad Boburning opasiga hindistonlik mohir ot choptiruvchi qiz Hamidabonu murojaat qilmoqda. Hamidabonu Xonzodabegimdan bir bayt g'azaleshitish uchun javob qaytarmoqda. Bu yerdagi undalma hurmat va iltifotni kuchaytirganligini ko'rishimiz mumkin.-Bonucha, sizga baliq tutib beraymi? –deb ko,,ylagini yechdi-yu, suvga sho'ng'idi.Bonucha undalmasi erkalash, ya'ni Hamidabonuni erkalab chaqirish uchun ushbu satrda qo'llanilgan. Bu so'zlar Nizom, ya'ni Humoyun porshohning eshkak eshuvchi lavozimida ishlovchi hamda Hamidaning yoshlikdan birga suv bo'yida o'ynaydigan do'stiga tegishlidir. -Xaloyiq, tinchlaning! Humoyun hazratlari Navro'z bayrami munosabati bilan fuqaroga xayr-u ehson qilmoqchilar!

Bu yerda xaloyiq undalmasi, aynan, butun xalqning e'tiborini qaratish uchun jarchi tomonidan aytilgan, undash ohangidagi satr. Voqea ham aynan Navro'z bayramida, Humoyun podshoning farmoniga binoan ehson berish orqali ushbu undalma qo'llanilganligini ko'rishimiz mumkin. -Hazratim, Sherxon Chunorga hujum boshlabdir, qal'a ichidagilar qamalda qolmishlar.Hazratim undalmasi

Humoyun podshoga nisbatan hurmat yuzasidan doim ishlatilgan bo'lib, bu yerda Turdibek, podshohning eng yaqin odamlaridan biri hamda juda badavlat amaldor ham ishlatgan. O'sha davrdagi shavqatsiz va ayyor podshoh Sherxon Hindistonni butunlay bosib olish uchun boshlagan ilk harakati ham Chunor viloyatini qamal qilish edi.-Yo'q, sherqiz, siz hali o'zingizni bilmaysiz.

Bu yerda sherqiz, ya'ni Hamidabonuga Xonzodabegim tomonidan berilgan ta'rif undalma vazifasida kelyapti. Sherqiz so'zi –sherday qo'rmas, juda jasur qiz – degan ma'noni anglatadi. Aynan, bu yerda Hamidaning Boburning o'limidan so'ng ko'pgina qiyinchiliklarni boshidan kechirgan Humoyun o'z aka ukalaridan qaqshatgich zarbalarga duchor bo'ladi. Boburning opasi Xonzoda begim bu qiyinchiliklarda ham jiyanlari orasidagi nizolarni bartaraf qilishga o'z jonini bag'shida etadi. Uning eng yaxshi ishlaridan biri bu Humoyunga yelkadosh sifatida Hamidabegim bn tanishtirgani bo'ldi. Chunki Humoyun avval 3 ta xotin olgan ammo hechqaysisi u o'ylagandek bo'lmagan edi. Bu haqida u ammasiga ko'p bora dil yorib aytgan Xonzodabegim kuchli va aqlli qizni topib berganidan Humoyun umrining oxirigacha undan minnatdor bo'lib o'tgan edi.

Humoyun ko'p bora o'gay ukalaridan pand yeydi ammo mehr sababli ularni ko'p bora kechiradi. O'z qondoshlari unga shunday qilgan paytda g'ayridin xind rojalari unga yordam qo'lini ko'p marotaba jo'zishadi. Komron Mirzo (Humoyunning katta ukasi) Kobulda o'z hukmronligini o'rnatgani kamlik qilib Hindistondga akasining taxtiga ham ko'z olaytiradi. Ammo Humoyun uni kechiradi va boshiga balo bo'ladi. Ukasi Humoyunning dushmani Sherxon bilan yashirincha aloqalar o'rnatadi. Sherxon Agrani hoin ulamolar va o'gay ukalar orqali qo'lga kiritadi. Shu yillarda Akbar (Humoyunning o'g'li) dunyoga keladi. Hamidabegim Akbarni-bani bashar farzandi bo'lsin deya hatto din ulamolarining qarshiligiga qaramay hind ayolini ham enaga qilib yollaydi. Knchalik Akbar voyaga yetib taxtga o'tirganidan so'ng enagalarini barchasini katta ehtirom va izzat qiladi.

Akbar barcha dinlarni teng ko'rishni istaydi. Katta davlat tuzadi poytaxtni Agradan Sekriga (knchalik Fathpur nomini oladi) ko'chiradi. U yerda xristian, buddaviylik, Islom sunniy mazhabi bn shia mazhabini o'z ichiga oluvchi e'tiqodxonona bunyod etadi. Ammo u ham din ulamolarining qarshiligiga ko'p duch keladi. Ularga "hujjarat"(barcha millat va elat yagona Odam ato va Momo havodan tarqalgani haqida) surasini ko'p bora aytib bu chigal vaziyatlarni o'z tarafiga hal qiladi. Akbar siyosiy diniy qarshiliklarni yo'q qilish maqsadida kimda kim qarindoshlik aloqasini tiklab biz bn yarashmoqchi bo'lsa bz ularga kuyov bo'lishga rozimiz deya e'lon beradi. Bu siyosat haqiqatdan ham hind rojalari bn til topishishlikning eng zo'r yo'li bo'lib chiqadi. Bir paytlar Hamidabegimga(Akbarning onasi Humoyunning 4-xotini) oshiq bo'lgan eshkakchi Nizom degan yigit unga yetisha olmaganidan so'ng o'z ismini Salim(Humoyunni daryoda cho'kib ketishdan saqlab qolgan va Humoyun unga oz

fursat o'z taxtini bergan, ammo g'animlar Salimni o'ldirmoqchi bo'lishadi ammo u yaralanib qaddini tuta olmaydigan bo'lib qoladi)o'zgartirgan va sekriga ko'chib ketib g'allakorlik bn qozon tebratar edi. U "Kabir"(barcha dinlarni insonlar teng va Alloh yagona degan tushuncha) ta'limotiga sodiq kishilardan edi. Akbarning xotini hind Jodha bay ismli ayol unga merosxo'r Salimni kundoshlar changalidan uzoqda Sekrida Salim ota(eshkakchi Nizomning) uyida dunyoga keltiradi. Akbar bundan minnatdor bo'ladi.(poytaxtni shu sababli ham Sekriga ko'chirgan edi). Akbarning 3 ta o'g'li va 3 ta qizi bo'ladi.Ammo o'g'illar hammasi maishatga berilgan Noqobil bo'lib chiqadi. Ammo Salimning o'g'li Xurram (knchalik Shohjahon nomi bn taxtga o'tiradi) Akbarning siyosatini davom ettiradi. Dehlidagi "Tojmahal" bunyod ettiradi.

Akbarning siyosati yaxshi bo'lganini inkor etmayman. Ammo farzandlari noqobil bo'lishida uni ham aybi bor. O'z farzandlariga yetarlicha e'tibor bermaganidan foydalangan dushmanlar ota bola o'rtasiga ko'p nifoqlar solishadi. Akbarning "qarindoshlik"siyosati orqali haramida ko'p nohushliklar kelib chiqadi. Bu esa uning ruhiy azoblanishiga olib keladi. Lekin u qurdirgan imoratlar va ma'rifat ahli Hindistonning o'sha davrdagi eng kuchli davlatlar qatoriga qo'shdi.

Asarni to'liq o'qib chiqsangiz undagi mehr muhabbat va aqlli siyatning guvohi bo'lasiz. Asar kishini ko'p mushoxada qilishga undaydigan ibratli hodisalarga to'la.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Maxmaraimova Sh.T. Hozirgi o'zbek tili. (leksikologiya). O'quv qo'llanma / – T.: “Firdavs-shoh nashriyoti”, 2021. –380 b
2. P. Qodirov. Avlodlar dovoni / roman / «Abadiy barhayot asarlar» turkumi — T.: “Ilmziyo-zakovat”, 2020. — 640 b.
3. Davidov Y. J. KO'P MA'NOLILIK HODISASINING YUZAGA KELISH YO'LLARI //Science and innovation. – 2022. – T. 1. – №. B2. – С. 500-503.
4. Nazarov Z. PIRIMQUL QODIROVNING “YULDUZLI TUNLAR” ROMANIDA O'ZLASHGAN QATLAM SO'ZLARINING QO'LLANILISHI //Евразийский журнал академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 13. – С. 840-844.
5. Davidov Y. ASPECTS OF DISAMBIGUATION DIFFERENT FROM COGNATE WORDS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 12. – С. 906-909.
6. Бегматов Э., Улуқов Н. Наманган, 2006. – Б. 60
7. Бегматов Э., Улуқов Н. охиридан – 2008. – 168 б